

Banke i financijsko posredovanje

Milanović, Vlado

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:862293>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
"Dr. Mijo Mirković"

VLADO MILANOVIĆ

BANKE I FINANCIJSKO POSREDOVANJE

Završni rad

Pula, 2015.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
"Dr. Mijo Mirković"

VLADO MILANOVIĆ

BANKE I FINANCIJSKO POSREDOVANJE

Završni rad

Broj indeksa: 128 - E

Studijski smjer: Menadžment i poduzetništvo

Predmet: Monetarna ekonomija

Mentor: prof. dr. sc. Lovre Božina

Pula, rujan 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, **. **. 2015.

SADRŽAJ

str.

1. UVOD	1
2. FINANCIJSKA TRŽIŠTA.....	2
2.1. Što je financijsko tržište	2
2.2. Podjela i funkcije financijskog tržišta	2
2.2.1. Tržište novca	4
2.2.2. Tržište kapitala.....	5
2.3. Svjetsko financijsko tržište.....	6
2.4. Financijsko tržište u Republici Hrvatskoj	8
3. FINANCIJSKO POSREDOVANJE	11
3.1. Financijsko posredovanje u EU.....	12
3.2. Financijsko posredništvo u Republici Hrvatskoj	14
4. BANKE	16
4.1. Općenito o bankarskom poslovanju	16
4.2. Bankarstvo u EU	19
4.3. Bankarstvo u Republici Hrvatskoj	20
4.4. Značaj bankarskog financijskog posredovanja	22
5. ZAKLJUČAK	24
POPIS LITERATURE	26
POPIS ILUSTRACIJA.....	29
SAŽETAK.....	30
SUMMARY	30

1. UVOD

U završnom radu obrađuje se problematika banaka i financijskoga posredovanja, što je ujedno i tema ovoga rada. Svrha ovoga rada je prikazati kako funkcionira financijsko tržište, koje su uloge i značaj bankarskoga poslovanja i financijskoga posredništva. Dakle, cilj je dokazati da banke kao financijske institucije imaju važnu ulogu u financijskome posredovanju.

Rad je strukturiran u pet poglavlja. Nakon UVODA, slijedi drugi dio rada pod naslovom FINANCIJSKA TRŽIŠTA u kojem se definira i pojmovno određuje financijsko tržište, a zatim se navodi podjela financijskih tržišta na organizirana i spontana, primarna i sekundarna te na tržište novca i tržište kapitala. Govori se o funkcijama financijskoga tržišta, a poseban naglasak stavlja se na svjetsko financijsko tržište te na financijsko tržište u Republici Hrvatskoj.

U trećem dijelu rada pod naslovom FINANCIJSKO POSREDOVANJE govori se o financijskome posredovanju općenito, a zatim se navodi situacija financijskoga posredovanja u Europskoj uniji i u Republici Hrvatskoj.

Četvrti dio rada pod naslovom BANKE obuhvaća glavne značajke bankarskoga poslovanja, a također se poseban naglasak stavlja na funkcioniranje i sistematizaciju bankarstva u Europskoj uniji te se daje prikaz i analiza važnijih pokazatelja vezanih uz bankarsko poslovanje u Republici Hrvatskoj.

Na kraju rada navodi se ZAKLJUČAK u kojem su sumirani i sažeto prikazati rezultati provedenog istraživanja. Također, izrađen je i SAŽETAK na hrvatskom i engleskom jeziku. U završnom radu korištene su i znanstvene metode spoznaje pa se tako mogu spomenuti povijesna, komparativna i statistička metoda te metoda analize i sinteze.

2. FINANCIJSKA TRŽIŠTA

Kako bi se razumjelo funkcioniranje financijskih tržišta, prije svega, potrebno je reći što je financijsko tržište, što je uopće financijski sustav te koji su sudionici financijskoga tržišta. Nadalje, potrebno je raščlaniti financijsko tržište na njegove tri podjele te reći nešto o svakome od ta tri tržišta.

2.1. Što je financijsko tržište

Prije nego što se definira financijsko tržište potrebno je reći nešto i o financijskome sustavu. Naime, financijski sustav djeluje kao skup institucija i tržišta na kojemu postoje određeni propisi, a omogućuje se alokacije resursa, stoga je korisno spomenuti njegov pet osnovnih funkcija, i to:¹ "mobiliziranje štednje, alokaciju resursa, korporativnu kontrolu, upravljanje rizikom te olakšavanje razmjene dobara i usluga."

Na financijskom tržištu susreću se ponuda i potražnja financijskih sredstava. Financijska sredstva mogu se razlikovati i sa stajališta rizika njihova ulaganja pa se može reći da je ravnotežna cijena tih sredstava ovisna o riziku ulaganja.² Financijska tržišta obavljaju i nekoliko važnih funkcija koje su nužne za razumijevanje funkcioniranja mehanizma potrošnje i štednje kao i mehanizma financijskih i realnih investicija.

2.2. Podjela i funkcije financijskog tržišta

Od sredine sedamdesetih godina prošloga stoljeća, u svjetskoj je ekonomiji došlo do velikih institucionalnih transformacija u pogledu deregulacije financijskih tržišta, a to je izazvalo značajne fluktuacije kamatnih stopa i deviznih tečajeva odnosno javila se pojačanja oscilacija cijena korporacijskih aktivnosti.

¹ Dalić, M.: *Usporedna analiza hrvatskog financijskog sustava i financijskih sustava naprednih tranzicijskih zemalja*, Privredna kretanja i ekonomska politika, vol. 92, 2002., str. 29

² Orsag, S., Dedi, L.: *Tržište kapitala- udžbenik za ekonomske škole*, prvo izdanje, Alka script d.o.o., Zagreb, 2014., str. 10

Slika 1. Podjela financijskih tržišta

Izvor: Orsag, S., Dedi, L.: Tržište kapitala- udžbenik za ekonomske škole, prvo izdanje, Alka script d.o.o., Zagreb, 2014., str. 12

Financijska tržišta kao strukture kojima protječu sredstva razlikuju se prema dimenzijama odnosno prema primarnoj dimenziji u odnosu na sekundarna tržišta te u dimenziji tržišta novca u odnosu na tržišta kapitala. Na primarnim tržištima korisnici sredstava prikupljaju sredstva i to putem novih emisija financijskih instrumenata, a također stoji mogućnost raspolaganja "novim projektima ili proširenim proizvodnim potrebama."³ Korisnici sredstava izdaju vrijednosne papire na vanjskim primarnim tržištima kako bi dobili dodatna sredstva dok se nove emisije financijskih instrumenata prodaju početnim dobavljačima i to sredstvima (npr. kućanstvima) u zamjenu za sredstva tj. novac koja izdavač ili korisnik zapravo treba.

Nakon što se na primarnim tržištima izdaju financijski instrumenti, na sekundarnim se tržište njima dalje trguje odnosno ponovno ih se kupuje i prodaje. Ekonomski subjekti odnosno potrošači, poduzetnici i sl., na sekundarnom se financijskom tržištu javljaju kao kupci vrijednosnih papira. S druge strane, prodavatelji su oni ekonomski subjekti koji na sekundarnim tržištima trebaju financijska sredstva. Dakle, sekundarna tržišta zapravo su centralizirana tržišta na kojima ekonomski subjekti brzo prodaju, a prodaja je djeltvorna.

Financijsko tržište obavlja alokaciju akumulacije odnosno štednje i to u cilju njezine najefikasnije upotrebe u proizvodnji. Značaj i uloga financijskih tržišta mogu se posmatrati i kroz sljedeće funkcija koje ova tržišta obavljaju:⁴

³ Saunders, A., Millon Cornett, M.: *Financijska tržišta i institucije, Moderno viđenje*, drugo izdanje, Poslovni dnevnik, Masmedia, Zagreb, 2006., str. 4

⁴ Tasić, Z.: *Karakteristična obilježja i značaj finansijskog tržišta*, Pravno-Ekonomske Pogledi, vol.3, 2012., str. 3

- "funkcija povezivanja
- alokativna funkcija
- funkcija razvoja
- funkcija efikasnosti
- funkcija određivanja cijene financijskih sredstava
- funkcija smanjenja troškova
- funkcija pouzdanosti."

2.2.1. Tržište novca

Na novčanom tržištu trguje se novcem i kratkoročnim vrijednosnicama čiji je rok dospijeca do jedne godine, a to su zapravo veoma likvidni instrumenti te su manje rizični nego što su instrumenti tržišta kapitala.⁵ Na novčanome tržištu postoji minimalna regulacija jer se pretpostavlja poštenje sudionika, stoga je takvo tržište zapravo vrlo inovativno. Karakteristika novčanoga tržišta jest da je ono veliko, stoga na njemu trebaju biti prisutni veoma sposobno i kapitalno moćni specijalisti, a kao glavni zadatak ističe se organiziranost učinkovitoga protoka slobodnih novčanih sredstava i to uz sektora suficita u sektore deficita.

Bankarska industrija posreduje prilikom problema asimetričnih informacija koje se javljaju između štedišta-kreditora te dužnika-potrošača, a dobit ostvaruju na način da koriste ekonomiju razmjera.⁶ Kada problem spomenutih asimetričnih informacija nije ozbiljan, tada tržišta novca imaju prednost naspram bankana i to promatrajući s aspekta iznosa nastalih troškova od trgovanja kratkoročnim sredstvima. Nadovezujući se na vrijednosne papire tržišta novca, treba definirati i sporazume o reotkupu odnosno repose. Naime, sporazumi o reotkupu (repos) kratkoročni su krediti koje uzima Vlada, a kao instrument osiguranja povrata kredita izdaje vrijednosnice koje mogu biti u vidu trezorskih obveznika itd. te ostaje obveza njegova otkupa prilikom dospijeca duga, naravno, uvećanog za kamate.⁷

⁵ Lovrinović, I.: *Novčano tržište- srce financijskog tržišta*, O-tisak, Zagreb, 1997., str. 174

⁶ Mishkin, F. S., Eakins, S. G.: *Financijska tržišta + institucije*, četvrto izdanje, Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Mate d.o.o., Zagreb, 2005., str. 216

⁷ Ivanović, Z.: *Financijski menadžment*, Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, op.cit., str. 358

2.2.2. Tržište kapitala

Na tržištu kapitala trguje se dugoročnim dužničkim vlasničkim instrumentima odnosno onim instrumentima čije je dospelje iznad jedne godine pa treba reći da vrijednosni tržišta kapitala drže financijskih posrednici (osiguravajuće kompanije, mirovinski fondovi itd.) te se kod takvih posrednika javlja nesigurnost što se tiče povrata sredstava odnosno onih sredstava koja će biti dostupna u budućnosti.⁸ Kao jedna od najvažnijih funkcija tržišta kapitala ističe se vođenje aktivne trgovine, a sve u cilju toga da bi investitori u svakome trenutku mogli kupiti ili prodati vrijednosne papire po cijenama koje se vrlo malo razlikuju od njihove prvobitne kupovne cijene. Upravo se temeljem stalnosti takve trgovine povećava cirkulacija vrijednosnih papira kojima se trguje, a tržište kapitala, samo po sebi, olakšava utvrđivanje cijena tih vrijednosnih papira.⁹ Visinu cijene, kao što je i spomenuto, određuju zakoni ponude i potražnje na tržištu, a kada je tržišna vrijednost vrijednosnih papira javno oglasena, tada informacije moguću pomoći državi u što uspješnijoj spoznaji o svojim financijskim resursima.

Na tržištu kapitala potiču se nova ulaganja i to u onoj mjeri koja omogućuje relativno lakše trgovanje vrijednosnim papirima na sekundarnom tržištu. Također, investitori i ostali koji kupuju vrijednosne papire, osjećati će se spremnijima da slobodna novčana sredstva ulažu dalje u vrijednosne papire te na taj način financiraju ekonomskih razvoj (poduzeća). Za tržište kapitala može se reći da je ono svojevrsna samoregulirajuća financijska organizacija koja nadgleda integritet svojih članova, a unutarnjom revizijom štiti od nepoštene trgovin i razmjene. Dakle, pravnim subjektima s kredibilitetom omogućuje se prikupljanje kapitala, a za uzvrat izdaju se vrijednosni papiri što znači da kapital (novac stvoren na tržištu kapitala) ima osnovnu svrhu i ulogu odnosno isti se koristi u investicijske svrhe.¹⁰ Proizlazi da u širem smislu, tržište kapitala obuhvaća srednjoročno i dugoročno raspolaganje stavljenih novčanih sredstava.

Oni koji su kupili dionice imaju koristi zato što očekuju da će to poduzeće dobro poslovati te da će u tu svrhu i ostvarivati dobitak putem kojega investitori nadalje dobivaju

⁸ Mishkin. F. S.: *Ekonomija novca, bankarstva i financijskih tržišta*, osmo izdanje, Zagrebačka škola ekonomije i managementa, MATE d.o.o., Zagreb, 2010., str. 27

⁹ Ivanović, Z.: *Financijski menadžment*, op.cit., str. 363

¹⁰ Klačmer Čalopa, M., Cingula, M.: *Financijske institucije i tržište kapitala*, TIVA Tiskara Varaždin, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin, 2009., str. 54

dividende kao potvrdu dobrog poslovanja poduzeća u koje su uložili svoj novac. Treba reći da su njihova očekivanja usmjerena na sekundarno trgovanje i na kapitalni dobitak odnosno na razliku između plaćene cijene dionice i očekivanje odnosno više cijene te iste dionice u trenutku prodaje. No, u cilju postizanja druge spomenute koristi, trebala bi postojati likvidnost dionica odnosno mogućnost njihove prodaje u svakome trenutku. To je moguće postići zajedničkim djelovanjem svih sudionika te svih institucija tržišta kapitala.

Kada je riječ o pravnoj regulaciji tržišta kapitala, treba reći da se uz najvažnije propise vezane uz emitenta misli na slučaje javne ponude vrijednosnih papira na organiziranom tržištu kapitala. U ulozi kontrolora prometa vrijednosnih papira javljaju se zakonske institucije, a posebno se može spomenuti ona koja se nalazi u SAD-u - SEC- Securities and Exchange Commission koja je formirana davne 1933. godine.¹¹

Cilj propisa jest zaštititi investitora pa postoji i obveza na objavljivanje svih vitalnih činjenica koje se tiču nove emisije te objavljivanje barem minimuma informacija koje bi nakon kupnje emitenti trebali dostaviti vlasnicima vrijednosnih papira. Propisima se štite i investitori, a posebice u slučaju kada su investicijski bankari, u ulozi komisionara, iz bilo kojega razloga skloniji emitentu ili kad ne postoji postpuno preuzimanje odgovornosti za zaštitu interesa investitora. Brokери kao agenti koji izvršavaju naloge za drugoga i za to primaju proviziju kao i dileri koji posluju u svoje ime i za svoj račun, trebali bi posjedovati državnu dozvolu za obavljanje transakcija vrijednosnih papirima. Upravo se time ostvaruje i zaštita kupca.

2.3. Svjetsko financijsko tržište

Pod svjetskim financijskim tržištem misli se na internacionalna tržišta novca i novčanog kapitala, i to bez obzira na veličinu. Zapravo se može reći da financijsko tržište predstavlja zajednički izraz za ukupnu ponudu i potražnju novčanoga kapitala i njegovih raznorodnih frakcija. Te se frakcije prelijevaju među pojedinim nacionalnim financijskim tržištima. Također, svjetsko financijsko tržište koncipirano je tako da i nema neku određenu zemljopisnu lokaciju

¹¹ ¹¹ Klačmer Čalopa, M., Cingula, M.: *Financijske institucije i tržište kapitala*, op.cit., str. 54

kao niti posebnu organizacijsku strukturu, određeno radno vrijeme, a nije niti ograničeno na samo jedno mjesto ili na samo jednu zemlju. Zapravo se može reći da svjetsko financijsko tržište radi neprekidno i to tijekom 24 sata svakoga radnog dana, osim prazničnih dana u pojedinim zemljama.

Primjerice, u SAD-u najvažnije je financijsko tržište New York, a tu su još i San Francisco, Chicago, Boston te Philadelphia. Značajna europska financijska tržišta jesu London, Frankfurt, Pariz i Zurich. Kada je riječ o dalekoistočnim financijskim tržištima onda se pomisli na Tokio, Hong Kong i Singapur. U spomenutim gradovima, banke simultanim i unakrsnim načinom realiziraju veliki obuhvat financijskih off shore poslova, a ti su poslovi naznačeni u stranim valutama i sklopljeni su među nerezidentima odnosno strancima.

Primjerice, najveća burza u Japanu jest Tokijska burza i na njoj se odvija oko 80% ukupnog prometa, a na toj burzi umjesto specijalista, javljaju se saitori koji provode određene akcije vezane uz usporavanje kretanja cijena kada bi spajanje naloga rezultiralo promjenama cijena koje su veće nego što je burzovno propisani minimum.¹² Što se tiče njihove administrativne uloge spajanja naloga, treba reći da su saitori na neki način slični specijalistima na NYSE-u, no, međutim, saitori ne trguju za svoj račun pa proizlazi da su oni drugačiji od dilera te od specijalista u SAD-u. Upravo zbog njihove administrativne uloge, saitori nemaju uslugu stvaranja tržišta ili pak likvidnosti koju na tržištu osiguravaju dileri i specijalisti.

Početkom tridesetih godina, Vlada SAD-a počela je igrati sve veću ulogu u funkcioniranju tržišta, što se očituje temeljem osnivanja Securities and Exchange Commission. Securities and Exchange Commission kao središnji zadatak ima ovlaštenje da pazi na ispravnost unutar tržišta. Dakle, uz Tokijsku burzu u Osaki, NYSE je zasigurno najveća burza na svijetu. Prema Orsag, burze u SAD-u različite su od većine ostalih te su odraz vrlo brzoga rasta gospodarstva zemlje, a ponajviše u proteklih 100 godina.¹³ Upravo je takav brzi rast posljedica veoma izražene poduzetničke aktivnosti.

¹² Bodie, Z., Kane, A., Marcus A. J.: *Počela ulaganja*, 4. izdanje, Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta, Mate d.o.o., Zagreb, 2006., str. 79

¹³ Papuga, M., Orsag, S., Adrović, Z., Mikac, A.: *Uvod u financijsko tržište i tržište vrijednosnih papira*, Prvi dio, Zagrebačka poslovna škola, Zagreb, 1990., str. 57

Kada je riječ o tradicionalnim oblicima internacionalnih financijskih transakcija, treba uzeti u obzir da su one podložne nacionalnoj legislativi, običajima kao i internim sporazumima koji se odnose i vrijeme samo na određenome financijskome tržištu. Nove financijske transakcije na suvremenom internacionalnom tržištu mimoilaze izravan utjecaj nacionalnih vlasti, a karakterizira ga:¹⁴

- "specifičnost institucionalne strukture
- posebnost načina na koji se stvaraju i plasiraju novčani fondovi
- konkurentnost
- elastičnost."

Kao primjer može se spomenuti i francusko novčano tržište. Ono je godinama djelovala pod ograničenjem monetarnih vlasti, a kasnije je liberalizirano. Pariz je najvažnije francusko financijsko središte. Treba reći da u Francuskoj postoji nekoliko razina u obračunskome sustavu pa tako postoji nacionalni međubankarski obračunski sustav, zatim sustav koji se odnosi na blagajničke zapise itd.

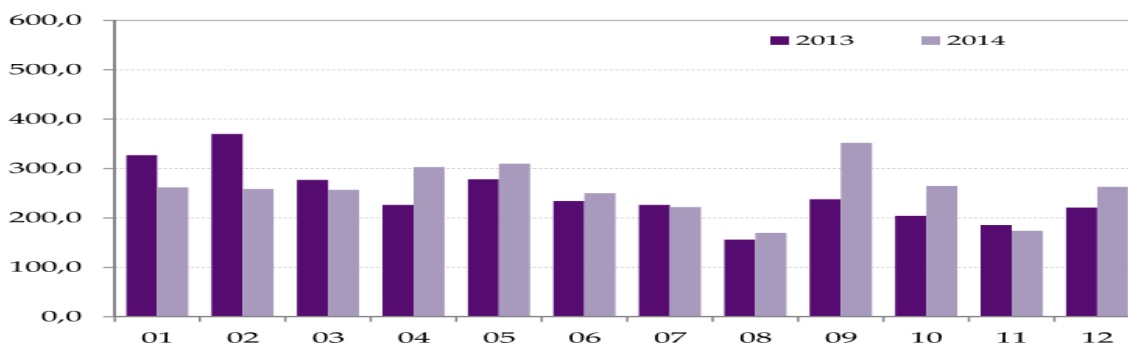
2.4. Financijsko tržište u Republici Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj značajniju odnosno dominantnu poziciju zauzimaju poslovne banke, a njihov rad nazire i regulira središnja banka odnosno Hrvatska narodna banka dok poslovne banke predstavljaju jedne od najaktivnijih financijskih institucija.¹⁵ Trgovanje na Zagrebačkoj burzi 2014. godine na razini je prethodne godine što znači da je promet dionicama gotovo identičan onome u 2013. godini dok je promet strukturiranim proizvodima gotovo upola slabiji, a promet obveznicama je u porastu. Može se primijetiti da je ukupni promet 2014. godine bio veći kao i volumen unutar knjige ponuda i ukupna tržišna kapitalizacija.

¹⁴ Ivanović, Z.: *Financijski menadžment*, op.cit., str. 355

¹⁵ Hrvatska narodna banka, http://www.hnb.hr/financijska_stabilnost/hfinancijka_sustav-1.htm (13.09.2015.)

Grafikon 1. Kretanje prometa dionicama u milijunima kuna na hrvatskome tržištu kapitala

Izvor: Pregled trgovine u 2014. godini, Zagrebačka burza, Zagreb, 2015., str. 2

Na temelju iduće tablice doznaje se kojih su deset dionica na hrvatskome tržištu kapitala s najvećom tržišnom kapitalizacijom. Tu su uvrštene dionice Ine, Hrvatskog telekoma, Zagrebačke banke, PBZ-a, Adris Grupe, Janaga, Atlantic Grupe, Croatia osiguranja, Leda te Valamar Riviere. U ukupnoj tržišnoj kapitalizaciji od 126.216,3 mil HRK, INA sudjeluje sa 28,9%, a zatim slijedi Hrvatski telekom sa 9,8% te Zagrebačka banka sa 8,4% i PBZ sa 8,5%. Ostala poduzeća sudjeluju sa znatno manjim udjelom.

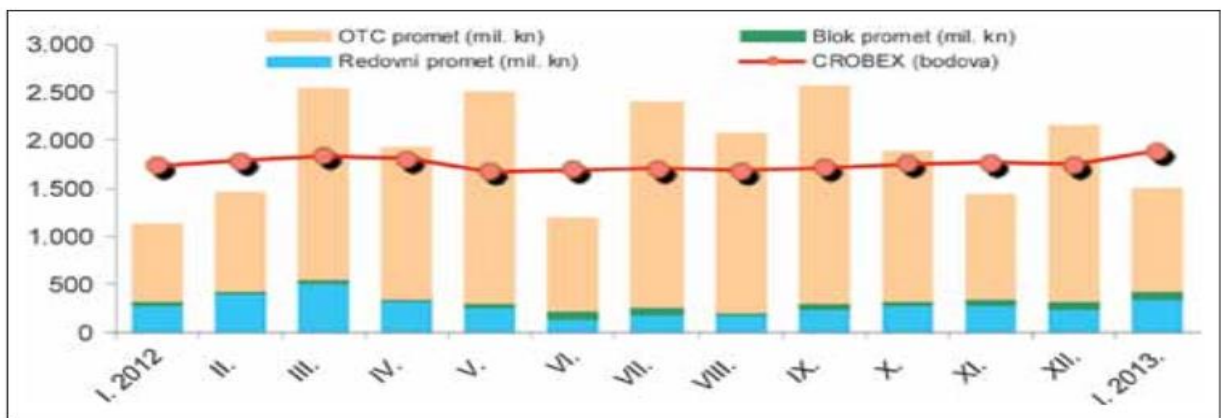
Tablica 1. Dionice s najvećom tržišnom kapitalizacijom

Oznaka	Izdavatelj	Tržišna kapitalizacija (HRK mil)	Udjel (%)	Kumulativ (%)
1	INA-R-A Ina d.d.	36.500,0	28,9	28,9
2	HT-R-A HT d.d.	12.324,2	9,8	38,7
3	ZABA-R-A Zagrebačka banka d.d.	10.728,1	8,5	47,2
4	PBZ-R-A PBZ d.d.	10.471,7	8,3	55,5
5	ADRS-R-A Adris grupa d.d.	3.557,9	2,8	58,3
6	JNAF-R-A Janaf d.d.	3.525,8	2,8	61,1
7	ATGR-R-A Atlantic Grupa d.d.	3.134,2	2,5	63,6
8	CROS-R-A Croatia osiguranje d.d.	3.115,5	2,5	66,0
9	LEDO-R-A Ledo d.d.	2.564,7	2,0	68,1
10	RIVP-R-A VALAMAR RIVIERA d.d.	2.504,2	2,0	70,1
	Ostali	37.790,1	29,9	100,1
	Ukupno	126.216,3		

Izvor: Pregled trgovine u 2014. godini, Zagrebačka burza, Zagreb, 2015., str. 10

Treba reći da je tijekom 2007. i 2008. godine hrvatsko tržište kapitala doživjelo promjene. Tako se tih godina dogodilo spajanje Zagrebačke i Varaždinske burze, a javljaju se i tehnološke promjene koje se odnose na uvođenje novog sustava trgovanja, potom dolazi do povećane uloge i opsega djelovanja nadzorne agencije itd.¹⁶ Tijekom 2013. godine, usporedno s dinamiziranjem pozitivnih kretanja na svjetskim tržištima kapitala, takav se trend primijetio i na domaćem tržištu kapitala. Primjerice, tako se početkom 2013. godine bilježi rast redovnog prometa odnosno promet dionica je u porastu dok je promet obveznicama u padu. Promet strukturiranim vrijednosnim papirima porastao je za 28,1% i u promet je uvršteno pet novih certifikata među kojima su i oni kojima je temeljna imovina međuvalutni tečaj EUR/HRK i USD/HRK.¹⁷ Također, u istom se periodu primjeti i porast Crobexa te porast Crobexa10.

Grafikon 2. Mjesečni promet na Zagrebačkoj burzi

Izvor: Hrvatska gospodarska komora: *Gospodarska kretanja*, br. 1, god. XVI, Zagreb, veljača 2013., str. 20

Posljednjih godina, hrvatsko financijsko tržište karakterizira likvidnost i niske kamatne stope, a obilježja domaćeg tržišta jesu pad gospodarske aktivnosti, pogoršanje kvalitete kreditnog portfelja i rast rizika, stoga je korisno spomenuti da niti banke u 2012. godini nisu imale potrebu za financiranjem na međubankarskom tržištu.¹⁸ Može se reći da se tijekom 2012. godine primjetilo podržavanje dobre likvidnosti financijskoga sustava od strane Hrvatske narodne banke

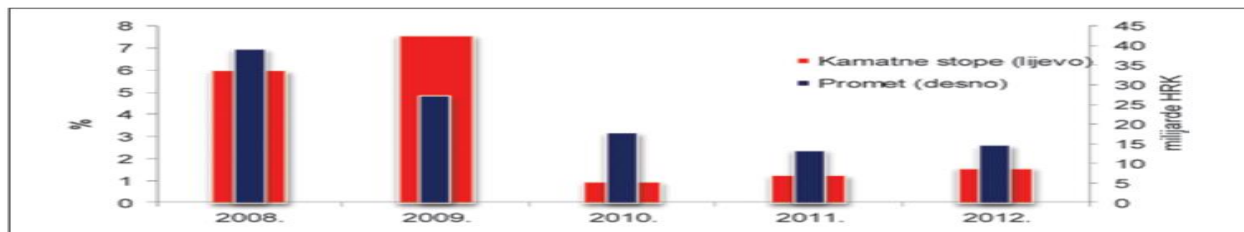
¹⁶ Benić, V., Franić, I.: *Komparativna analiza likvidnosti tržišta kapitala Hrvatske i zemalja regije*, Financijska teorija i praksa, vol.32, no4, 2008., str. 482

¹⁷ Hrvatska gospodarska komora: *Gospodarska kretanja*, br. 1, god. XVI, Zagreb, veljača 2013., str. 20

¹⁸ Ibidem, str. 21

kao i održavanje stabilnosti tečaja domaće valute i inflacije. Također, te je značajno reducirani prtok inozemnoga kapitala pa su zbog toga bili izraženiji i deprijacijski pritisci, što je rezultiralo blagim povećanjem stope obvezne pričuve. Krajem prvog polugodišta 2012. godine stopa obvezne pričuve jest spuštena.

Grafikon 3. Prosječne kamatne stope na tržištu novca Zagreb

Izvor: Hrvatska gospodarska komora: Gospodarska kretanja, br. 1, god. XVI, Zagreb, veljača 2013., str. 21

Treba naglasiti da su se zbog prolongirane gospodarske krize primjetili i negativni efekti što se tiče kretanja novčanih agregata tijekom 2012. godine. Ta su kretanja bila uglavnom nepovoljnija nego što su bila godinu dana ranije. Tijekom cijele 2012. godine depozitni je novac bilo pretežito u zoni negativnog rasta ili pak stagnacije, a na to je uvelike umalo utjecaja kretanje depozitnog novca trgovačkih

Razvitak financijskog tržišta u Republici Hrvatskoj zapravo je presudno vezan uz restrukturiranje domicilnog gospodarstva, a što se tiče pitanja restrukturiranja, ono se uobičajilo pojednostavljivati "te se svodi na zaključak o stalnom manjku kapitala kao izvora financiranja."¹⁹

¹⁹ Božina, L., Škare, M: *Globalizacija i financijske institucije u Republici Hrvatskoj*, Ekonomska globalizacija i razvoj u malim zemljama Europe, Fakultet ekonomije i turizma "Dr.Mijo Mirković" Pula, Pula, 2001., str. 3

3. FINANCIJSKO POSREDOVANJE

Financijsko posredovanje kao postupak neizravnog transfera financijskih resursa od sektora koji ima suficit prema sektoru koji ima deficit odnosno predstavlja neizravni put kojim se kreću financijska sredstva (od kreditora prema korisnicima tih sredstava tj. dužnicima).²⁰ Dakle, u prvom spomenutom slučaju financijskoga posredovanja, riječ je o financijskome posredovanju koji subjektima omogućuje da s viškom financijskih sredstava ostvare određena financijska prava u vidu depozita, posjedovanja vrijednosnih papira, premija osiguranja itd. S druge strane, oni subjekti koji posjeduju manjak financijskih resursa, posredovanjem će osigurati svoj financijskih potencijal za daljnje investiranje.

Kada je riječ o financijskim posrednicima i njihovim glavnim obvezama (izvori sredstava) i imovine (uporabe sredstava) treba reći da financijski posrednici imaju važnu ulogu u ekonomiji, a javljaju se kao depozitne institucije odnosno poslovne banke, štedno-kreditne zadruge, štedionice, kreditne zadruge te institucije ugovorne štednje odnosno društva životnog osiguranja, mirovinski fondovi i investicijski posrednici odnosno financijske kompanije, investicijski fondovi, investicijski fondovi novčanog tržišta i sl.

3.1. Financijsko posredovanje u EU

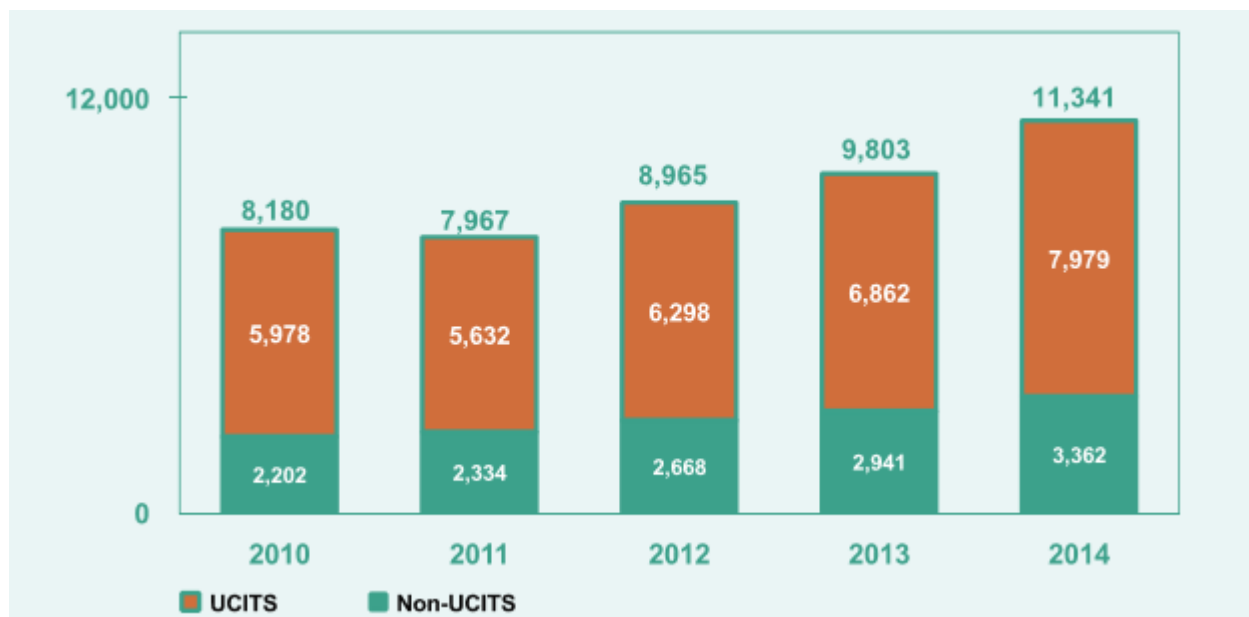
Radi dobivanja uvida u stanje financijskoga posredovanja u Europskoj uniji, potrebno je reći nešto o klirinškim kućama. Osnovnu infrastrukturu europskog financijskog tržišta čine upravo klirinške kuće odnosno institucije koje su dio temelja razvijenoga financijskoga tržišta te koje omogućuju brzo, efikasno i sigurno trgovanje financijskim instrumentima, a kao njihove osnovne zadaće ističu se sljedeće:²¹

- "usluge depozitarija
- usluge namire
- usluge prijeboja trgovine vrijednosnim papirima."

²⁰ Ekonomski fakultet Osijek, www.efos.unios.hr/arhiva/.../2033-predavanja-financijsko-posrednitvo (14.09.2015.)

²¹ Vujčić, B.: *Euro- Europska monetarna unija i Hrvatska*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2003., str. 130

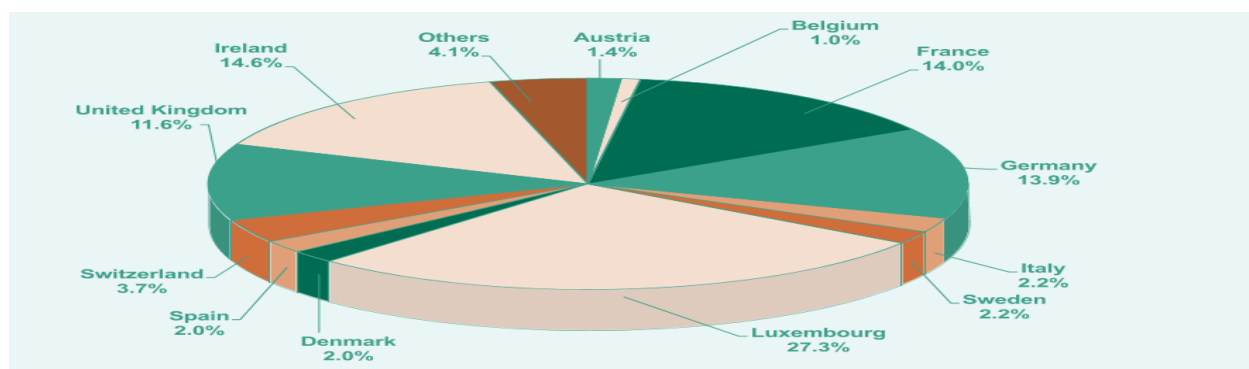
Grafikon 4. Neto imovina europskih investicijskih fondova (u mlrd eur)

Izvor: European Fund and Asset Management Association: Annual Report 2014., str. 54

Također, potrebno je ukazati i na investicijske fondove u Europskoj uniji. Na temelju grafikona 4. koji prikazuje neto imovinu europskih investicijskih fondova može se zaključiti da se neto imovina UCITS-a tijekom vremenskog razdoblja od 2010. do 2014. godine konstantno povećava, no ipak se 2011. godine primjeti pad vrijednosti imovine. U 2014. godini neto imovina UCITS-a porasla je za 33,47%. Fondovi koji se ne odnose na UCITS-e također su tijekom promatranog vremenskog razdoblja od 2010. do 2014. godine konstantno rasli pa se može reći da su isti u 2014. godini u odnosu na 2010. godini zabilježili porast od 52,68%.

Grafikon 5. Struktura europskoga tržišta investicijskih fondova 2014. godine

Izvor: European Fund and Asset Management Association: Annual Report 2014., str. 55

Grafikon 5. prikazuje strukturu europskoga tržišta investicijskih fondova u 2014. godini. Na temelju istoga može se zaključiti da u strukturi europskih država, najveći udio zauzima Luxembourg sa 27,3%, a potom slijedi Irska sa 14,6%, Francuska sa 14,0%, Njemačka sa 13,9% itd. Najmanji udio zauzima Španjolska sa 2% te Danasa sa također 2%.

3.2. Financijsko posredništvo u Republici Hrvatskoj

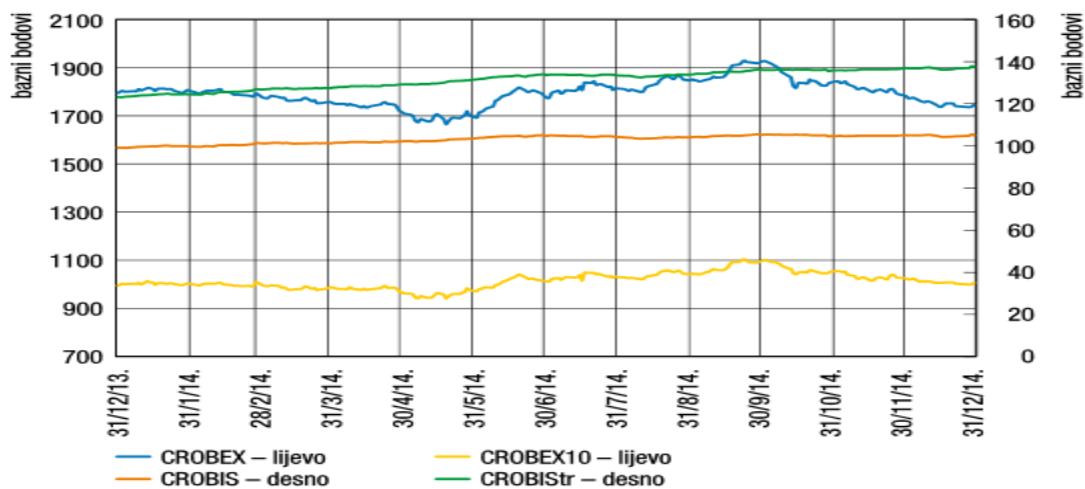
Kao što je već i spomenuto, financijsko posredovanje, između ostaloga obuhvaća investicijske fondove, mirovinske fondove, depozitne institucije i sl., pa je korisno analizirati njihovo djelovanje na hrvatskom financijskom tržištu. Treba reći da se tijekom 2014. godien primjeti porast ukupne imovine društva za osiguranje i reogisugranje odnosno rast se ubrzao dok se zaračunata premija smanjila. Tu se misli na segment neživotnih osiguranja, stoga se može reći da se imovina takvih posrednika tijekom 2014. godine povećala upravo zahvaljujući porastu vrijednosti njihovih ulaganja. Što se tiče imovine mirovinskih fondova, ista je nastavila tijekom 2014. godine ubrzano rasti pa se može reći da su to financijski posrednici s najbržim rastom ukoliko se promatra od početka financijske krize. Također, dobrovoljni mirovinski fondovi ostvarili su veći rast imovine ukoliko se uspoređuju s obveznim mirovinskim fondovima,

Također je korisno napomenuti da je porast imovine obveznih mirovinskih fondova prije svega potaknut rastom tržišne vrijednosti njihove neto imovine, a najveći je dio ukupne imovine obveznih mirovinskih fondova i dalje uložen na domaćem tržištu dok u toj strukturi dominiraju odnosno prevladavaju obveznice. Tijekom 2014. godine CROBIS (indeks cijena obveznica) je u porastu. "S uključenim kamatama (što je mjereno novim indeksom CROBIStr) prinos od ulaganja u obveznice na hrvatskom je tržištu iznosio 11,4%."²²

Nakon porast, tijekom 2013. godine, imovina je otvorenih investicijskih fondova tijekom 2014. godine ostala zapravo nepromijenjena, a odraz toga jest divergentno kretanje cijena obveznica i dionica na domaćem tržištu kapitala. Također, porasla je i imovina obvezničkih investicijskih fondova, a s druge strane, dionički su investicijski fondovi zabilježili pad. Istovremeno, dominantni novčani fondovi također su zabilježili pad.

²² Hrvatska narodna banka: *Godišnje izvješće 2014.*, Zagreb, svibanj 2015., str. 28

Grafikon 6. Kretanje dioničkih i obvezničkih indeksa na Zagrebačkoj burzi u 2014. g.

Izvor: Hrvatska narodna banka: Godišnje izvješće 2014., Zagreb, svibanj 2015., str. 29

Tijekom 2014. godine imovina Fonda Hrvatskih branitelja iz Domovinskoga je rata nastavila bilježiti smanjenje u odnosu na 2013. godinu. Također, negativni prinosi nastavili su i zbog nastavka prodaje udjela fonda.²³ Što se tiče imovine zatvorenih investicijskih fondova te fondova rizičnoga kapitala, tijekom 2014. godine primjeti se porast, što upućuje na zaključak da se razina spomenute imovine vratila na razinu na kojoj je bila 2010. godine.

²³ Hrvatska narodna banka: *Godišnje izvješće 2014.*, op.cit., str. 29

4. BANKE

Bankarstvo obuhvaća poslove koji se odnose na držanje depozita i pozajmljivanje novaca odnosno bankari zapravo posluju s dugom (svojim i tuđim) i stvaraju novac. Njihov je cilj upoznavanje razvoja te funkcija i organizacije banaka i bankarskih poslova.²⁴ Organizacija suvremenog bankarstva, ali i njegovo funkcioniranje, temelji se na kreditu.

Dakle, može se reći da su banke onaj gospodarski sektor koji krajem dvadesetoga stoljeća doživljava jednu od najznačajnijih transformacija. Također, bankarstvo se odnosi i na poduzimanje mjera kako bi se smanjili prekomjerni rizici koji se vežu uz krizu bankovnog sustava kao i kontrakciju međunarodnih financija. Kada banke nude svježi novac to znači da dalje trebaju promovirati inovacije odnosno proizvesti novi proizvod koji na tržištu do tada nije bio poznata pa je stoga potrebna i reorganizacija postojećih industrija kako bi se racionalizirali poslovni procesi.²⁵

Kada banke odnosno njihovo posredovanje i ostali financijeri ne bi postojali, poduzetnici kojima nedostaje vlastiti kapital ne bi imali mogućnost da provode nove kombinacije, a u takvome odsustvu inovativnih aktivnosti, svakako bi i dinamika ekonomskog rasta bila ograničena inovativnim sposobnostima nekih imućnih pojedinaca. Kao primarni cilj banaka ističe se maksimalizacija profita, stoga se može reći da su njihove alokacije prikupljenih sredstava usmjerene prema ulagačkim aktivnostima pa proizlazi da su ciljevi banaka kompatibilni s ciljevima poduzimanja poduzetničkih aktivnosti.²⁶

4.1. Općenito o bankarskom poslovanju

Kako bi banka obavljala poslove na pisani zahtjev klijenta, ona otvara račun takvom poslovnom subjektu i to na temelju ugovornog odnosa ili propisa, što znači da ugovor zaključuju

²⁴ Kandžija, V., Živko, I.: *Poslovna politika banaka*, Sveučilište u Mostaru i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Mostar- Rijeka, 2004., str. 17

²⁵ Ivanov, M., Santini, G.: *Uloga dopunskog kredita u poticanju poduzetničke aktivnosti i ekonomskog razvoja*, <http://web.efzg.hr/dok/FIN/mivanov/Ivanov-Santini-finalno-Lektorirano.pdf>, str. 4 (15.09.2015.)

²⁶ loc.cit.

banka i poslovni subjekt.²⁷ Kada se govori o računima koji se odnose na obavljanje platnoga prometa onda se misli na poslovne odnosno transakcijske račune na kojima su evidentirani primitci, novčani izdaci i saldo.

Nakon što klijent otvori račun u nekoj banci, on može razvijati i poslovni odnos s dotičnom banko, stoga je od važnost i uspostava poslovnoga odnosa. Nakon što je klijent otvorio račun, on na taj račun može položiti novčana sredstvima kojima se može naravno i koristiti. Izvršavanje plaćanja jedan je od načina na koji je moguće da klijent uporabi ta sredstva. Nadalje, proces koji se odnosi na izvršavanje plaćanja predstavlja dio platnoga prometa.

U bankarske se usluge ubraja primanje novčanih depozita kao i odobravanje kredita i drugih plasmana u svoje ime i za svoj račun te izdavanje sredstava plaćanja u vidu elektronskog novca.²⁸ Također, banka može obavljati i ostale financijske usluge kao što su izdavanje garancija ili drugih jamstava, zatim factoring, leasing te kreditiranje (uključujući potrošačke i hipotekarne kredite i sl.) ali i trgovanje u svoje ime i za svoj račun, no i u tuđe ime i za svoj račun. Proizlazi da banka smije poslovati:²⁹

- "instrumentima tržišta novca i ostalim prenosivim vrijednosnim papirima
- stranim sredstvima plaćanja uključujući mjenjačke poslove
- terminskim ugovorima i opcijama
- valutnim i kamatnim instrumentima
- obavljanje platnog prometa u zemlji i inozemstvu sukladno posebnim zakonima
- prikupljanje i izrada analiza i davanje informacija o bonitetu klijenata
- posredovanje i zastupanje u prodaji polica osiguranja
- izdavanje i upravljanje instrumentima plaćanja
- iznajmljivanje sefova
- posredovanje pri sklapanju financijskih poslova
- usluge vezane uz vrijednosne papire
- upravljanje mirovinskim ili investicijskim fondovima

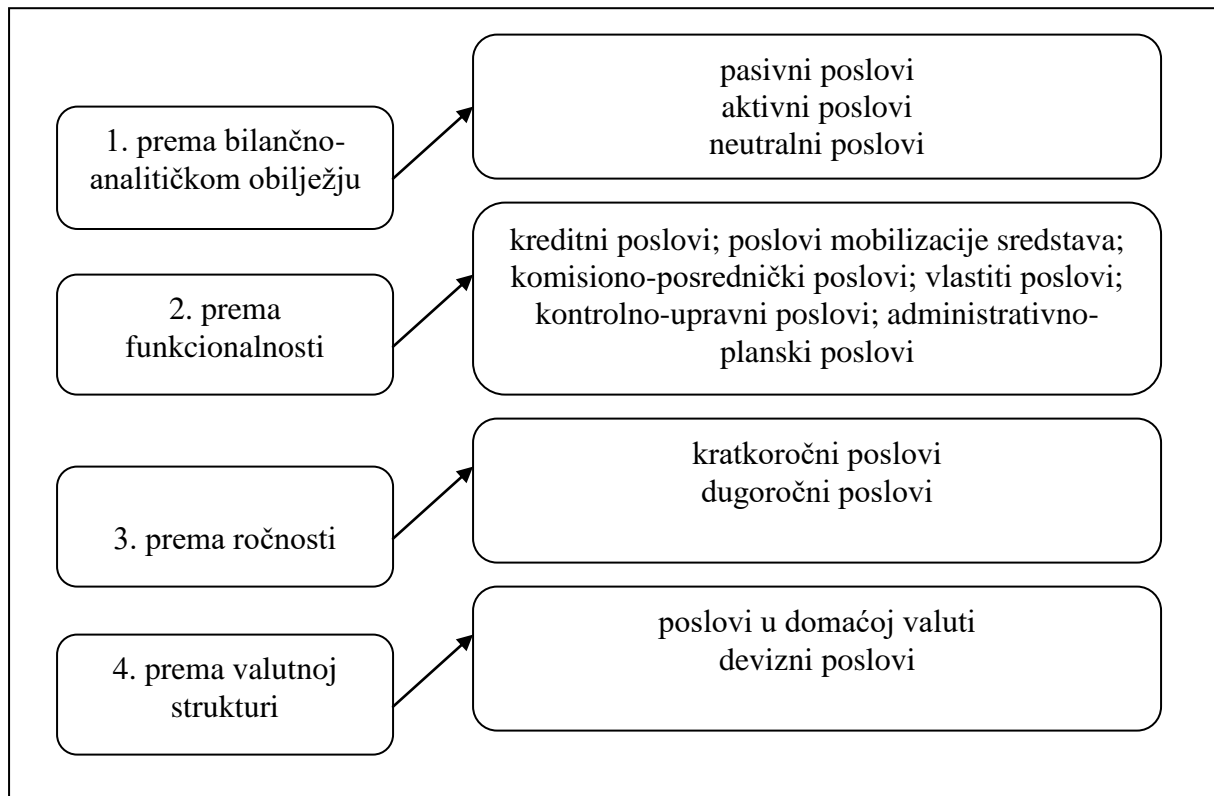
²⁷ Gregurek, M., Vidaković, N.: *Bankarsko poslovanje*, RRiF plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne usluge, M.A.. Golden d.o.o., Zagreb, 2011., str. 45

²⁸ Zakon o bankama, <http://www.hnb.hr/propisi/zakoni-htm-pdf/h-zakon-o-bankama.htm> (15.09.2015.)

²⁹ Kandžija, V., Živko, I.: *Poslovna politika banaka*, op.cit., str. 118

- savjetovanje u pogledu strukture kapitala, poslovne strategiji i pružanja usluga
- druge slične usluge koje su navedene u odobrenju za rad banke."

Slika 2. Kriteriji podjele bankarskih poslova

Izvor: vlastita obrada studenta

Može se zaključiti da danas banke obavljaju veliki broj različitih poslova, a na obujam i strukturu tih poslova uvelike utječu mnogobrojni faktori kao što su ubrzani razvoj robnih i novčanih odnosa, brzina, razvijenost prometa, jačanje i proširenje tržišta, jačanje ekonomske moći građana itd. S obzirom na glavnu djelatnost banke, a pritom se misli na prikupljanje slobodnih novčanih sredstava te njihovo korištenje, treba napomenuti da su ipak prevladavajući bankarski poslovi- depozitno-kreditni poslovi. Prilikom donošenja odluke o izvorima prikupljanja i koncentracije novčanih sredstava koja su potrebna banci za njezino poslovanje mora se voditi računa u sljedećim kriterijima:³⁰

- "o sigurnosti i stabilnosti

³⁰ Kandžija, V., Živko, I.: *Poslovna politika banaka*, op.cit., str. 124

- o likvidnosti
- o rentabilnosti - profitabilnosti
- o samostalnosti."

Dakle, spomenutim kriterijem sigurnosti banka se vodi ukoliko promišlja o visini vlastitih i tuđih financijskih sredstava s kojima posluje, a pod kriterijem likvidnosti smatra se cirkuliranje sredstava iz novčanoga oblika u potraživanja te iz potraživanja u novac. Kada se govori o rentabilnosti, tada taj kriterij banci predstavlja svojevrsno mjerilo uspješnosti njezina poslovanja, a prema istome kriteriju mjeri se prihod od kapitala u nekom vremenskom razdoblju te se iskazuje kao odnos poslovnoga rezultata, u ovom slučaju, banaka. Posljednje navedeni kriterij jest samostalnost, a tu se misli da kada se prikupljaju depoziti na određenome području, to predstavlja obvezu plasiranja na tom istom području, a također, kada se pribavljaju novi izvori sredstava, potrebno je promišljati o mogućim utjecajima takvih izvora na poslovanje banke.

4.2. Bankarstvo u EU

Europska komisija od 2008. godine odnosno od početka krize ulaže veliki napor, a sve u cilju izvlačenja pouke da se stvori sigurniji i čvršći financijski sektor, stoga komisija predlaže 28 novih pravila koja će se odnositi na bolju regulaciju i nadzor financijskog sektora.³¹ Danas je većina tih pravila na snazi ili je pak u postupku dovršenja. Osnovnom bankarskom unijom dovršava se ekonomska i monetarna unija te se omogućuje i centralizirana primjena pravila u cijeloj Europskoj uniji za banke koje se nalaze u europodručju ali i u državama koje nisu u europodručju, no žele se pridružiti. Novi regulatorni okvir za zajedničkim pravilima banke za sve države članice EU-u svakako je temelj bankarske unije, a to znači da će se zajedničkim pravilima omogućiti sprječavanje bankarskih kriza.³²

Situaciju u bankarskome sustavu EU-a može se ocijeniti kao vrlo osjetljivu, a potrebno je naglasiti i da je ona vrlo različita po zemljama tj. regijama. Kapitaliziranost banaka kontinuirano se povećava, ali također se povećava i razina loših kredita te broj onih banaka koje imaju

³¹ EUROPA- EU website, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR (15.09.2015.)

³² loc.cit.

natprosječni stupanj kontaminiranosti aktive. Kao i u Hrvatskoj, profitabilnost je banaka na silaznoj putanji i to iz uglavnom sličnih razloga:³³

- "potražnja za novim plasmanima koji bi generirali nove prihode
- rastući iznosi loših plasmana u lošem gospodarskom okruženju
- stagnirajući ili opadajući BDP
- povećana rezerviranja."

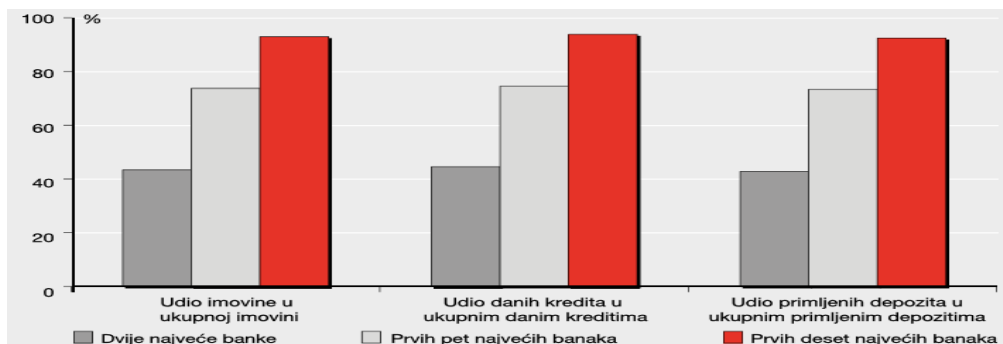
Potencijalni začarani krug između banaka i državnoga duga naglašen je upravo krizom državnoga duga u europodručju, a bankarskom unijom želi se pridonijeti uklanjanju poveznice između banaka i država. To znači da će čvršće banke biti otpornije na udare dok će se posrnule banke rješavati bez novca poreznih obveznika. Kao primjer može se spomenuti Središnja banka Njemačke- Bundesbank koja je imala značajan utjecaj na monetarnu politiku Europe, a danas je Bundesbank dio Europske monetarne unije.

4.3. Bankarstvo u Republici Hrvatskoj

Može se reći da je tijekom posljednjih petnaestak godina godina hrvatski bankovni sustav obilježen promjenama koje nisu usporedive s nekim promjenama prijašnjih godina. Krajem 2014. godine jedna je banka otišla u stečaj dok je jedna pripojena drugoj banci, a to upućuje na činjenicu da se broj banaka, uključujući i štednu banku, smanjio (na 28). Na temelju grafikona 7. može se zaključiti da je pod utjecajem pripajanja porastao udio imovine deset vodećih banaka po visini imovine i to s 92,7% (kraj 2013. godine) na 93,1% (kraj 2014. godine). Što se tiče udjela preostalih promatranih grupa, treba reći da su se udjeli prve dvije i prvih pet banaka smanjili, ali ipak su i dalje ostali na visokoj razini.

³³ Martić, R.: *O bankama i novcu*, Intervju za časopis Banka, 2013., <http://www.hnb.hr/govori-intervjui/intervjui/hintervju-martic-05-2013.pdf>

Grafikon 7. Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka na dan 31. prosinca 2014. g.

Izvor: Hrvatska narodna banka: Bilten o banakama, godina 15, br. 28, Zagreb, kolovoz 2015., str. 4

Tijekom 2014. godine zadržala dominacija banaka u većinskom stranom vlasništvu, a usprkos tome što se jedna banka pripojila drugoj banci, njihov se broj nije promijenio i to zato što je jedna banka prešla iz domaćega u strano vlasništvo. Treba reći da je imovina banaka tijekom 2014. godine stagnirala. Nadalje, kao rezultat smanjenja imovine banaka koje se nalaze u domaćem vlasništvu (pod utjecajem promjene vlasništva), javlja se porast udjela imovine stranih banaka u ukupnoj imovini. Ipak, broj domaćih banaka odnosno banaka u domaćem vlasništvu tijekom 2014. godine se smanjio za dvije banke, a imovina tih banaka i njezin udio u ukupnoj imovini banaka također su se zamjetno smanjili.

Na kraju 2014. godine ukupna imovina banaka neznatno se smanjila u odnosu na 2013. godinu, a to se ne odnosi na promjenu tečaja kune prema tri najzastupljenije valute. Zapravo 2014. je godina treća godina smanjenja ukupne imovine banka, a to se javilo kao odraz negativnih kretanja njezine najvažnije sastavnice, neto kredita.³⁴

³⁴ Hrvatska narodna banka: *Bilten o banakama*, godina 15, br. 28, op.cit., str. 8

Tablica 2. Vlasnička struktura banaka i udio njihove imovine u imovini svih banaka, na kraju razdoblja

	XII. 2012.		XII. 2013.		XII. 2014.	
	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio
Domaće vlasništvo	15	9,9	14	10,3	12	9,9
Domaće privatno vlasništvo	13	5,2	12	5,1	10	4,7
Domaće državno vlasništvo	2	4,8	2	5,3	2	5,2
Strano vlasništvo	16	90,1	16	89,7	16	90,1
Ukupno	31	100,0	30	100,0	28	100,0

Izvor: Hrvatska narodna banka: Bilten o banakama, godina 15, br. 28, Zagreb, kolovoz 2015., str. 5

Kreditna aktivnost banaka smanjena je u svim domaćim sektorima i to osobito kod trgovačkih društava. Sredstva koja su prikupljena iz domaćih izvora, pretežito su bila usmjerena prema većinskim stranim vlasnicima. Neto krediti banaka na kraju 2014. godine bili su manji nego 2013. godine, a upravo su za taj pad odgovornost snosili krediti trgovačkih društava. Treba naglasiti da je intenzitet smanjenja kredita kod javnih trgovačkih društava bio jači nego što je pad kredita kod ostalih trgovačkih društava. Također, najveće relativno smanjenje zabilježeno je kod kredita financijskim institucijama što je zapravo pod utjecajem neiskorištenoga djela sindiciranoga kredita od strane HBOR-a. Može se zaključiti da na visinu neto kredita kao i ukupne imovine, negativno utječe pad kvalitete kredita.

4.4. Značaj bankarskog financijskog posredovanja

S punim pravom može se reći da kada ne bi postojalo financijsko tržište i financijski posrednici, ne bi bilo niti prijenosa sredstava od štediša do dužnika, a svaka od spomenutih strana trpika bi oportunitetni trošak i zapravo, ne bi postojala ekonomska efikasnost. Kreditor je bitno i ovisi o tome da li će mu dužnik moći vratiti novac, a kada je riječ o financijskim posrednicima

oni će taj problem riješiti na način da će posuditi novac velikom broju zajmoprimaca pa će na tako disperzirati rizik i pomoću koncepta velikih brojeva procijeniti kolika će biti stopa naplate.³⁵

Naime, banke su financijski posrednici koji svoj posao najstručnije obavljaju, a u današnje vrijeme, razvile su već niz tehnika koje im pomažu da rješavaju probleme asimetričnosti informacija. Primjerice, kada banka želi odobriti kredit klijentu, tada je dovoljno da samo pregleda financijske transakcije dotičnoga klijenta u posljednjim razdobljima pa će pomoću toga moći predvidjeti njegov okvir ponašanja. Također, to će joj pomoći i da procijeni da li će takvoj osobi moći isplatiti zajam i uz koju kamatnu stopu.

Banke mogu smanjiti financijske troškove upravo zahvaljujući ekonomijama razmjera. Naime, financijsko se posredovanje ističe kao sustav s visokim fiksnim i niskim varijabilnim troškovima, stoga proizlazi da su banke efikasnije nego što su to neki alternativni oblici financijskoga posredovanja, što se pogotovo očituje iz odnosa na nepostojećem financijskome tržištu. Osim svih navedenih prednosti banaka kao financijskih posrednika, uloga banaka ogleda se i u suzbijanju moralnog hazarda zajmoprimaca, a banke znaju na koje će aspekte financijske konstrukcije obratiti posebnu pozornost kao što znaju i kako kontrolirati ponašanje dužnika prema kojima su značajnije izložene.³⁶ Zaključno, banke se ističu kao veoma važni financijski posrednici koji nude niz korisnih financijskih usluga.

³⁵ HUB analize: *Stvaranje vrijednosti u bankarstvu: O ekonomskom utjecaju bankarskog sektora u Hrvatskoj*, op.cit., str. 4

³⁶ loc.cit.

5. ZAKLJUČAK

Kroz mobilizaciju štednje, alokaciju resursa te korporativnu kontrolu i upravljanje rizikom, financijski sustav ostvaruje svoje funkcije. Također, ona pomaže odnosno olakšava razmjenu dobara i usluga. Na financijskom tržištu susreću se ponuda i potražnja financijskih sredstava. U svojoj osnovi, financijsko se tržište sastoji od organiziranih i spontanih tržišta, primarnih i sekundarnih tržišta kao i tržišta novca i tržišta kapitala. Svako od spomenutih tržišta nadalje ima svoju podjelu i specifične karakteristike i funkcije. Proizlazi da se na tržištu kapitala trguje dugoročnim dužničkim vlasničkim instrumentima odnosno onim vlasničkim instrumentima čije je dospijeće iznad godine dana dok se na tržištu novca trguje novcem i kratkoročnim vrijednosnicama.

Što se tiče svjetskog financijskog tržišta, treba naglasiti da ono nema određenu zemljopisnu lokaciju i organizacijsku strukturu, ono je izraz za globalnu ponudu i potražnju novčanog kapitala. Mnogi financijski centri u svijetu, poprimili su sve značajke internacionalnih financijskih tržišta. Govoreći o financijskom sustavu u Republici Hrvatskoj, treba reći da pretežito dominiraju poslovne banke koje se javljaju kao jedne od najaktivnijih financijskih institucija. Također, u Republici Hrvatskoj financijsko tržište djeluje u vidu novčanoga, deviznoga i tržišta kapitala čiji je razvitak pod utjecajem tržišnog okruženja.

Depozitne institucije, štedno-kreditne zadruge, štedionice, institucije ugovorne štednje, investicijski fondovi, mirovinski fondovi itd., javljaju se kao financijski posrednici na financijskom tržištu. Kao primjer financijskog posrednika na tržištu EU-a, spominje se klirinška kuća čije zadaće proizlaze iz usluga depozitarija, usluge namire kao i usluge prijeboja trgovine vrijednosnim papirima. U razdoblju od 2010. do 2014. godine bilježi se povećanje neto imovine UCITS-a na području Europske unije, a što se tiče strukture europskog tržišta investicijskih fondova 2014. godine treba reći da je najveći udio u spomenutoj strukturi zauzimao Luxembourg, a najmanji Belgija. Situacija financijskoga posredništva u Republici Hrvatskoj ukazuje na to da je tijekom 2014. godine porasla imovina društva za osiguranje i reosiguranje, posebice u segmentu životnih osiguranja. Također, imovina mirovinskih fondova nastavila je iste godine rasti.

Banke kao financijske institucije imaju veoma važnu ulogu u gospodarstvu odnosno ekonomiji neke države. Kada one ne bi postojale, trend i dinamika ekonomskog rasta i blagostanaj ne bi išlo ka inovativnim aktivnostima i alokacijama sredstava već bi se primjetilo odsutstvo istih. Dakle, ciljevi banaka u potpunoj su kompatibilnosti s ciljevima poduzetničkih aktivnosti. Bankarski poslovi razvrstavaju se prema određenim kriterijima, a između ostalog, ti su poslovi pasivni, aktivni, neutralni, kreditni, kratkoročni, dugoročni, devizni itd. Osvrnuvši se na bankarski sustav EU-a, treba reći da je situacija vrlo osjetljiva i naravno, različita od zemlje do zemlje, no, ipak, kapitaliziranost tamošnjih banaka, u kontinuiranom je porastu. U Republici Hrvatskoj, 2014. godine je poslovalo 28 banaka, a udio imovine deset vodećih banaka, iste se godine povećao. Također, primjeti se dominacija banaka koje su većinskom stranom vlasništvu. Krajem 2014. godine, primjeti se smanjenje ukupne imovine banaka u Republici Hrvatskoj u odnosu na 2013. godinu. Uloga banaka kao financijskih posrednika, između ostalih, jest da disperziraju rizike koji proizlaze iz situacije kada je upitno da li će dužnik moći vratiti novac, a također, važna je uloga i prilikom suzbijanja moralnog hazarda.

POPIS LITERATURE

Benić, Vladimir, Franić, Ivna, Komparativna analiza likvidnosti tržišta kapitala Hrvatske i zemalja regije, *Financijska teorija i praksa*, vol.32, no.4, 2008., str. 481-502

Bodie, Zvi, Kane, Alex, Marcus Alan J., *Počela ulaganja*, 4. izdanje, Zagrebačka škola ekonomije i managemena, Mate d.o.o., Zagreb, 2006.

Božina, Lovre., Škare, Marinko, *Globalizacija i financijske institucije u Republici Hrvatskoj*, *Ekonomska globalizacija i razvoj u malim zemljama Europe*, Fakultet ekonomije i turizma "Dr.Mijo Mirković" Pula, Pula, 2001

Dalić, Martina, *Usporedna analiza hrvatskog financijskog sustava i financijskih sustava naprednih tranzicijskih zemalja*, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, vol. 92, 2002., str. 27-52

Ekonomski fakultet Osijek, www.efos.unios.hr/arhiva/.../2033-predavanja-financijsko-posrednitvo

EUROPA- EU webiste, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_hr.htm?locale=FR

European Fund and Asset Management Association: *Annual Report 2014*.

Gregurek, Miroslav, Vidaković, Neven, *Bankarsko poslovanje*, RRiF plus d.o.o. za nakladništvo i poslovne usluge, M.A.. Golden d.o.o., Zagreb, 2011.

Hrvatska narodna banka, <http://www.hnb.hr/>

Hrvatska gospodarska komora: *Gospodarska kretanja*, br. 1, god. XVI, Zagreb, veljača 2013.

Hrvatska narodna banka: *Godišnje izvješće 2014.*, Zagreb, svibanj 2015.

Hrvatska narodna banka: Bilten o banakama, godina 15, br. 28, Zagreb, kolovoz 2015.

HUB analize: Stvaranje vrijednosti u bankarstvu: O ekonomskom utjecaju bankarskog sektora u Hrvatskoj, broj 6, listopad 2007.

Ivanov, Marijana, Santini, Guste, Uloga dopunskog kredita u poticanju poduzetničke aktivnosti i ekonomskog razvoja, <http://web.efzg.hr/dok/FIN/mivanov/Ivanov-Santini-finalno-Lektorirano.pdf>

Ivanović, Zoran, Financijski menedžment, Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sveučilište u Rijeci, Hotelijerski fakultet Opatija, Opatija, 1997.

Kandžija, Vinko, Živko, Igor, Poslovna politika banaka, Sveučilište u Mostaru i Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Mostar- Rijeka, 2004.

Klačmer Čalopa, Marina, Cingula, Marijan, Financijske institucije i tržište kapitala, TIVA Tiskara Varaždin, Fakultet organizacije i informatike, Varaždin, 2009.

Lovrinović, Ivan, Novčano tržište- srce financijskog tržišta, O-tisak, Zagreb, 1997.

Martić, Relja, O bankama i novcu, Intervju za časopis Banka, 2013., <http://www.hnb.hr/govori-intervjui/intervjui/hintervju-martic-05-2013.pdf>

Mishkin, Frederic S., Eakins, Stanley G., Financijska tržišta + institucije, četvrto izdanje, Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Mate d.o.o., Zagreb, 2005.

Mishkin. F. S.: *Ekonomija novca, bankarstva i financijskih tržišta*, osmo izdanje, Zagrebačka škola ekonomije i managementa, MATE d.o.o., Zagreb, 2010.

Orsag, Silvije, Dedi, Lidijia, Tržište kapitala- udžbenik za ekonomske škole, prvo izdanje, Alka script d.o.o., Zagreb, 2014.

Papuga, Marinko et. al., Uvod u financijsko tržište i tržište vrijednosnih papira, Prvi dio, Zagrebačka poslovna škola, Zagreb, 1990.

Pregled trgovine u 2014. godini, Zagrebačka burza, Zagreb, 2015.

Saunders, Anthony, Millon Cornett, Marcia, Financijska tržišta i institucije, Moderno viđenje, drugo izdanje, Poslovni dnevnik, Masmedia, Zagreb, 2006.

Tasić, Zoran, Karakteristična obilježja i značaj finansijskog tržišta, Pravno-Ekonomski Pogledi, vol.3, 2012., str. 1-13

Vujčić, Boris, Euro- Europska monetarna unija i Hrvatska, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2003.

POPIS ILUSTRACIJA

str.

Popis slika:

Slika 1. Podjela financijskih tržišta.....	3
Slika 2. Kriteriji podjele bankarskih poslova.....	18

Popis grafikona:

Grafikon 1. Kretanje prometa dionicama u milijunima kuna na hrvatskome tržištu kapitala.....	9
Grafikon 2. Mjesečni promet na Zagrebačkoj burzi.....	10
Grafikon 3. Prosječne kamatne stope na tržištu novca Zagreb.....	11
Grafikon 4. Neto imovina europskih investicijskih fondova (u mlrd eur).....	13
Grafikon 5. Struktura europskoga tržišta investicijskih fondova 2014. godine.....	13
Grafikon 6. Kretanje dioničkih i obvezničkih indeksa na Zagrebačkoj burzi u 2014. g.....	15
Grafikon 7. Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka na dan 31. prosinca 2014. g.....	21

Popis tablica:

Tablica 1. Dionice s najvećom tržišnom kapitalizacijom.....	9
Tablica 2. Vlasnička struktura banaka i udio njihove imovine u imovini svih banaka, na kraju razdoblja.....	22

SAŽETAK

U završnom radu govori se o financijskome tržištu i financijskome sustavu. Prikazana je podjela financijskih tržišta na spontana i organizirana tržišta, zatim na primarna i sekundarna tržišta te na tržište novca i tržište kapitala. Svako od spomenutih tržišta ima svoje specifičnosti, zakonitosti i propise kojima je uređeno. Postoje brojne funkcije financijskoga tržišta kao što su funkcija povezivanja, alokativna funkcija, funkcija razvoja, funkcija privređivanja itd. Također, u radu se govori i o financijskome posredovanju pa se u okviru toga navodi tko se sve smatra financijskim posrednicima. To su depozitne institucije (poslovne banke, štedionice itd.), institucije ugovorne štednje, investicijski posrednici i drugi. Poseban naglasak stavlja se na ulogu i poslovanje banaka te se navode kriteriji podjele bankarskih poslova. Prikazana je situacija bankarskoga sustava u Europskoj uniji te u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: financijsko tržište, financijski posrednici, banke, bankarsko poslovanje

SUMMARY

This paper discusses the financial market and the financial system. The division of the financial markets on the spontaneous and organized market, then the primary and The secondary market and the money market and capital market. Each of these markets has its own peculiarities, laws and regulations governing. There are many functions of the financial markets such as the function of connecting, allocative function, development, economy, etc. function. Also, the paper also discusses the financial intermediation and within that states who are all considered financial intermediaries. These are deposit institutions (commercial banks, savings banks, etc.), Contractual savings institutions, investment intermediaries and others. Particular emphasis is placed on the role and operations of banks and the state criteria of division of banking operations. Shows the situation of the banking system in the European Union and the Republic of Croatia.

Keywords: financial market, financial intermediaries, banks, banking